

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Донбаський державний педагогічний університет”
Факультет психології, економіки та управління

Кафедра управління навчальними закладами

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ ТА ЕКОНОМІКА ОСВІТИ”

підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр

Слов'янськ — 2016

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

кандидат економічних наук, доцент кафедри управління навчальними закладами **Артюхіна Марина Володимирівна**;

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри управління навчальними закладами **Ступак Оксана Юріївна**.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. доктор педагогічних наук, професор кафедри управління навчальними закладами **Набока О.Г.**
2. доктор економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту **Лазаренко Д.О.**

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
17 лютого 2016 р.
Протокол № 2

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни "Менеджмент, маркетинг та економіка освіти" складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр за педагогічними спеціальностями у Донбаському державному педагогічному університеті.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є економічний, маркетинговий та управлінський механізми функціонування та розвитку освітньої галузі.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна має міждисциплінарні зв'язки з такими дисциплінами: "Основи економічної теорії", "Вища освіта і Болонський процес", "Інтелектуальна власність", "Основи педагогіки".

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.

2. УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни.

Виокремлення курсу "Менеджмент, маркетинг та економіка освіти", як окремої дисципліни для студентів педагогічних спеціальностей визначено кардинальними змінами, що відбуваються в усіх сферах сучасного суспільства, в тому числі і в освіті. В основі сучасного розуміння суспільного прогресу лежить нове бачення освіти як важливого чинника забезпечення сталого економічного і соціального розвитку.

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни "Менеджмент, маркетинг та економіка освіти" є формування сучасного економічного мислення у студентів та освоєння ними методологічних основ управління навчальним закладом з урахуванням специфіки галузі, використовуючи сучасні прогресивні підходи до організації управлінських процесів; методи та засоби маркетингового управління; інструменти управління фінансово-економічною діяльністю навчальних закладів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни "Менеджмент, маркетинг та економіка освіти" є:

- вивчення типології процесів виробництва і реалізації освітніх послуг;
- з'ясування структури ресурсів освітньої галузі;
- вивчення існуючих методів оцінки соціально-економічного розвитку навчальних закладів;
- з'ясування особливостей фінансово-господарської та маркетингової діяльності закладів освіти.

1.3. За результатом вивчення навчальної дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

оволодіння знаннями щодо особливостей економічних процесів і механізмів функціонування освітніх закладів, методики організації маркетингової діяльності навчальних закладів.

спеціальні:

проведення порівняльного аналізу управлінської системи різних навчальних закладів і специфіки економічних процесів освітніх закладів.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.

Тема 1. Система освіти як галузь економіки.

1. Вітчизняна система освіти: історія розвитку та сучасний стан.
2. Сутність та основні поняття економіки, менеджменту і маркетингу освіти.

Тема 2. Державне регулювання освітньої галузі.

1. Структура державного управління вітчизняною галуззю освіти.
2. Стратегія розвитку освіти в Україні.
3. Державний контроль діяльності вітчизняних навчальних закладів: процедури ліцензування, атестації, акредитації та інспектування в навчальних закладах.
4. Закордонний досвід державного регулювання освітньої галузі.

Тема 3. Вплив факторів ринкового середовища на діяльність освітньої галузі.

1. Демографічні процеси в країні та їх вплив на освітню галузь.
2. Конкуренція на ринку освітніх послуг.
3. Структура ринку праці та її вплив на систему освіти.
4. Вплив науково-технічного прогресу та інтелектуального потенціалу країни на розвиток освітньої галузі.
5. Міжнародне оточення та міжнародні проекти в освітній галузі.
6. Вплив політичних, економічних та соціокультурних факторів на розвиток освітньої галузі.
7. Застосування інструментів аналізу ринкового середовища (STEP- і SWOT-аналіз).

Тема 4. Економічна сутність освітньої послуги.

1. Сучасні концепції та підходи щодо розуміння економічної сутності освітньої послуги.
2. Якість освітніх послуг.
3. Система супутніх товарів і послуг в освітній галузі та порядок їх надання.

Тема 5. Ресурси освітньої галузі.

1. Кадрове забезпечення освітньої галузі.
2. Матеріально-технічна база.
3. Інформаційне та навчально-методичне забезпечення.

4. Інфраструктура.

5. Імідж як нематеріальний актив організації. Імідж вітчизняної освітньої галузі, імідж навчальних закладів, їх керівників та працівників тощо.

Тема 6. Фінансування освітньої галузі.

1. Світові моделі фінансування освітньої галузі.

2. Фінансування державних та комунальних навчальних закладів в Україні.

3. Особливості фінансової діяльності приватних навчальних закладів.

4. Фандрейзинг, як інструмент фінансової активності навчальних закладів.

Специфіка краудфандінгу в освітній галузі.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ.

Тема 7. Основи менеджменту.

1. Еволюція управлінської думки.

2. Школи управління: школа наукового управління, класична школа управління, школа людських відносин, кількісний підхід в управлінні.

3. Соціальна відповідальність і етика в організації.

Тема 8. Функції менеджменту в освіті.

1. Стратегічне планування діяльності навчального закладу. Планування реалізації стратегії.

2. Організація взаємодії і повноважень в навчальному закладі. Організаційна структура навчального закладу.

3. Мотивація персоналу навчального закладу.

4. Контроль.

Тема 9. Прийняття управлінських рішень.

1. Підходи до прийняття рішень.

2. Етапи раціонального вирішення проблем.

3. Методи прийняття управлінських рішень.

Тема 10. Аналіз маркетингових можливостей на ринку освітніх послуг.

1. Маркетингові дослідження ринку освітніх послуг. Сегментація ринку освітніх послуг.

2. Аналіз поведінки споживачів освітніх послуг.

Тема 11. Специфіка маркетингового комплексу в освітній галузі.

1. Товарна та цінова політика навчальних закладів.

2. Канали розподілу освітніх послуг.

3. Система маркетингових комунікацій.

Тема 12. Шляхи удосконалення економічних механізмів розвитку освітньої галузі.

1. Напрями модернізації вітчизняної освітньої галузі.
2. Світові та європейські тенденції модернізації освітньої галузі.
3. Інновації в освіті. Сутність інноваційного менеджменту. Управління інноваційними освітніми проектами.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. [Абанкина И.В.](#) Экономика-финансовые основы управления современной школой: учебное пособие. / [Абанкина И.В.](#), [Абанкина Т.В.](#), [Вавилов А.И.](#), [Осовецкая Н.Я.](#), [Савельева М.Б.](#) – М.: Изд-во АПКИППРО, 2009. – 88 с.
2. Авсянников Н.М. Маркетинг в образовании: Учеб. Пособие / Авсянников Н.М. – М.: РУДН, 2007. – 158с.
3. Артюхіна М.В. Маркетингова та іміджева діяльність навчального закладу. 2 частина: підр. / М.В. Артюхіна. – Слов'янськ.: Видав. Б.І.Маторіна, 2015. – 201 с.
4. Артюхіна М.В. Система маркетингових каналів навчального закладу / М.В. Артюхіна // Інтеграція економічних та технічних процесів: сучасний стан і перспективи розвитку: колективна монографія/ за заг. Ред. Савчук Л.М. — Х.: Вид-во «Діса плюс», 2015.— С. 321-331.
5. Артюхіна М.В. Ресурсне забезпечення вищої школи як передумова якості її послуг: інструментарій дослідження та модель формування // Забезпечення якості освіти: теорія та практика: колективна монографія / під заг. ред. Н.В. Житник. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2011. – С.7–52.
6. Ванькина И.В. Маркетинг в образовании: учеб. пос. / Ванькина И.В., Егоршин А.П. – М., 2007.
7. Васильев Ю.С. Экономика и организация управлени вузом: учебник 2-е изд, испр. и доп / Васильев Ю.С., Глухов В.В., Федоров М.П.– СПб.: Лань, 2001. – 544 с.
8. Гаєвський Б. А. Основи науки управління : навч. посібник. – 2-ге вид, стереотип. / Б. А. Гаєвський. – К.: МАУП, 1998. – 112 с.
9. Григораш В. В. Управління навчальним закладом : Абетка менеджера освіти. Ч. 1. / Григораш В. В., Касьянова О. М., Мармаза О. І. та ін. – Х. : Веста, 2003. – 160 с.
10. Захарчук Л.А. Экономика образовательного учреждения: учебное пособие / Захарчук Л.А. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 104с.
11. Каленюк І.С. Економіка освіти: Навч. посібник / Каленюк І.С. – К.: Знання України, 2003. – 316 с.
12. Капто А. Е. Организация внутришкольного управления / Капто А. Е. – М. : Знание, 1991. – 46 с.
13. Конаржевский Ю. А. Менеджмент и внутришкольное управление / Конаржевский Ю. А. – М. : Педагогический поиск, 1999. – 224 с.
14. Кратт О.А. Ринок послуг вищої освіти: методологічні основи дослідження кон'юктури: Монографія / Кратт О.А. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд». – 2003. – 360 с.

15. Кратт О.А. Сегментация рынка услуг высшей образования: использование системного подхода: Монография / Кратт О.А., Словка М.Г. – Донецк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 292 с.
16. Крижко В. В. Теория и практика менеджмента в образовании : навч. посіб. / В. В. Крижко. – вид. 2-е, доопр. – К. : Освіта України, 2005. – 256 с.
17. Луговий В. І. Управління освітою : навч. посіб. / Луговий В. І. – К. : Магістр, 1996. – 225 с.
18. Маркетинговый менеджмент: навч. посіб. / Ф. Котлер, К.Л. Келлер, А.Ф. Павленко та ін. – К: Хімджест, 2007. – 290 с.
19. Менеджмент, маркетинг и экономика образования. Учеб. / [А.П. Егоршин, В.А. Кручинин, Т.В. Сальникова и др.]; под ред. А.П.Егоршина. – Н. Новгород: НИМБ, 2001 – 624с.
20. Освіта України. Збірник законів: Довідкове видання / За ред. Борисенка С.О. – Харків: вид-во “Бурун Книга”, 2008. – 304 с.
21. Поташник М. М. Управление развитием школы / М. М. Поташник, В.С. Лазарева. – М.: Академия, 1995. – 191 с.
22. Семенова И. И. История менеджмента: учеб. пособие для вузов / Семенова И. И. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 222 с.
23. Фініков Т. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Фініков Т. – К.: Таксон, 2002. – 176 с. – (Сер. “Вища освіта в сучасному світі”)
24. Фініков Т.В. Вища освіта України: ліцензування та акредитації: Аналіт. дослідж. / Т.В.Фінніков, О.І.Шаров. – [2-ге вид.] – К.: Навч.-метод. центр “Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2006. – 68 с.
25. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом: навч. посібник / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.
26. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика / Г. С. Цехмістрова, Н. А. Фоменко. – К. : Слово, 2005. – 280 с.
27. Щетинин В.П. Экономика образования / Щетинин В.П., Хроменков Н.А., Рябушкін Б.С. – М.: Российское педагогическое агентство, 1998. – 306с.

Додаткова:

1. Автономные учреждения в сфере образования / И.В. Абанкина, Т.В. Абанкина, А.А. Вавилова и др. – Москва, 2010 – 413 с.
2. Артюхіна М.В. Методика рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів на принципах діагностики соціально-економічного потенціалу / М.В. Артюхіна // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – Вип. 246, т. V. – С. 1119 – 1131.
3. Веснин В. Р. Основы менеджмента : курс лекций / Веснин В. Р. — М. : Знание России; Центр, ин-т непрерыв. образования, 1996. — 472 с.
4. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование : монография / Глузман А. В. – К. : Просвіта, 1996. – 312 с.
5. Дмитренко Г. А. Стратегический менеджмент в системе образования : учеб пособие / Дмитренко Г. А. – К. : МАУП, 1999. – 176 с.

6. Енциклопедія освіти / [Головний ред.. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Кузницова Н. В. История менеджмента / Кузницова Н. В. – Владивосток : Из-во Дальневосточ. ун-ту, 2001 – 216 с.
8. Освіта України. Збірник законів: Додаткове видання / За ред. Борисенка С.О. – Харків: Вид-во «Бурун Книга», 2008. – 304 с.
9. Туленков М. В. Вступ до теорії менеджменту: навч. посіб / Туленков М. В. – К. : МАУП, 1998. – 136 с.
10. Хміль Ф. І. Основи менеджменту : Підручник / Ф. І. Хміль. – К.: Академвидав, 2003. – 608 с.

Закони

1. Закон України «Про національну програму інформатизації» від 04.02.1998 № 74/98-ВР // [Електронний ресурс] <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Зміни і доповнення, що вносяться до переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. № 38: Додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1999 р. № 547 (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Комерційна концесія. Гл. 76 Цивільного кодексу України // [Електронний ресурс] <http://www.civilniy.org.ua>
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г.Кременем 20 грудня 2000р.) // [Електронний ресурс] <http://www.osvita.org.ua>
5. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24. 12. 2003 р. №847 (Нормативний документ Міністерства освіти і науки України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://mon.gov.ua>.
6. Наказ Міністерства науки і освіти №612 від 13.07.2007 «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. № 38 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами»: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 1997 р. № 1264 (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. № 38 (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

9. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від від 27 серпня 2010 р. № 796. (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від від 8 серпня 2007 р. № 1019. (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ptosvita.org.ua>.

11. Роз'яснення МОН щодо затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної та комунальної форм власності [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://osvita.ua>.

12. Наказ Міністерства науки і освіти №612 від 13.07.2007 «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. № 38 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами»: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 1997 р. № 1264 (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

14. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. № 38 (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від від 27 серпня 2010 р. № 796. (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

16. Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від від 8 серпня 2007 р. № 1019. (Нормативний документ Кабінету Міністрів України) [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ptosvita.org.ua>.

17. Роз'яснення МОН щодо затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної та комунальної форм власності [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://osvita.ua>.

Інформаційні ресурси:

1. Основи менеджменту - <http://library.if.ua/books/3.html>
2. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України No 926/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/926/2010>.
3. Шевченко Л.С. Якість вищої освіти: сутність, оцінка, управління [Електронний ресурс] / Л.С. Шевченко. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/58095.doc.htm
4. Шихвердиев А.П. Социальная ответственность бизнеса как элемент эффективного корпоративного управления / А.П. Шихвердиев, А.В. Серяков // [Електронний ресурс] <http://koet.syktsu.ru/vestnik/2007/2007-2/1/1.htm>.
5. Е.А. Шульгин. Мы ответственны за качество образовательных услуг [Електронний ресурс] / Е.А. Шульгин. Режим доступу: http://www.fepo.ru/index.php&menu=about_press_fepo

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: усне та письмове опитування, тестування, ситуаційні вправи.